

PAŽYMA

Dėl Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko tarnybos pateiktos studijos „Metinė Apžvalga. Lietuvos valstybės valdomas komercinio naudojimo turtas 2009,,

Manome, kad parengtas darbas yra svarus pagrindas diskusijai bei tolimesnėms studijoms ir sprendimams objektyviai įvertinti valstybės valdomo turto vertę bei jo teikiamą ekonominę ir visuomeninę naudą.

Lietuvos valstybinių miškų veiklos planavime bei praktikoje valstybinių miškų išteklių racionalaus naudojimo, jų našumo bei vertės didinimo, o taip pat buhalterinėje apskaitoje apskaitomo valstybės turto valdymo, naudojimo ir atstatymo klausimai pastoviai narinėjami ir sprendžiami. Šių klausimų sprendimui pastoviai jautėme ir jaučiame dėmesį iš kitų valstybinės valdžios institucijų. Aplinkos ministerija, Valstybinė miškų tarnyba pastoviai nagrinėja valstybinių miškų išteklių racionalaus naudojimo, jų atkūrimo bei gausinimo klausimus. Kaip taisyklė, didelių diskusijų objektu Vyriausybėje tampa metinės valstybinių miškų pagrindinių kirtimų normos tvirtinimas. Seimo Aplinkos komitetas ypač daug dėmesio skiria valstybinių miškų ekologinių ir socialinių funkcijų vystymui. Lietuvos Valstybės kontrolė reguliariai atlieka valstybinių miškų įvairių veiklos sričių auditus.

Šiame darbe akcentuota Valstybės valdomo turto ekonominė nauda, jo indelis į Valstybės biudžetą. Visiškai sutinkame su studijos 4 psl. pateiktu teiginiu, kad „Valstybės uždavinys yra padidinti savo valdomo turto vertę, taip pat ir būsimą savo turto generuojamą grąžą.“

Bendros pastabos

Apžvalgos rengėjai savo ataskaitos pirmuosiuose puslapiuose perspėja, kad jie negarantuoja ir neprisima jokios atsakomybės dėl paskelbtos informacijos tikrumo, išsamumo ir tikslumo, kad jie neatliko savarankiško pateiktos informacijos patikrinimo, įskaitant skaičiavimus ir prognozes. Mūsų vertinimu tai yra vienas iš pagrindinių šio darbo trukumų. Manome, kad pradėtą darbą būtina tęsti, tačiau pasitelkiant atitinkamų Lietuvos ūkio sektorių atstovus. Mūsų vertinimu studijos Finansinėje apžvalgoje yra šie netikslumai:

1) studijos 10 psl. yra akcentuota, kad valstybės valdomo komercinio naudojimo turto rinkos vertės indikacija 2009 m. gruodžio 31 d. sudarė apie 18 mlrd. litų. 38 – 41 psl. yra pateiktas įmonių sąrašas bei jų turtas iš viso 2009 metais. Pažymime, kad valstybės įmonių sąrašė nėra Ukmergės miškų urėdijos, kurios 2009 m. gryoji apyvarta buvo 15.351 tūkst.Lt, o turtas iš viso 15.456 tūkst.Lt. Dubravos eksperimentinės mokomosios bei Marijampolės miškų urėdijų pateikti duomenys ne 2009 m., bet 2008 m., o Utenos miškų urėdijos pateiktų duomenų neatitikimas nežinomas (gal būt techninė klaida). Greta šių nepilnų duomenų ir techninių netikslumų mūsų vertinimu, esminis netikslumas yra tas, kad į turto vertę yra įtrauktas ir visas valstybės įmonių turimas trumpalaikis turtas (iš jo ir apyvartinės lėšos), kuris nekuria turto, bet yra ūkinės veiklos rezultatas. Prie valstybės turto, nuo kurio skaičiuojama generuojama grąža, mūsų manymu neturėtų būti priskiriamos žaliavų ir komplektavimo gaminių, nebaigtos gamybos, pagamintos produkcijos vertė, per 1 metus gautinos sumos, pinigai ir jų ekvivalentai. Valstybinių miškų sistemoje šis turtas sudaro apie 190 mln. litų. Jis tarnauja padengti miškų urėdijų ilgalaikius bei trumpalaikius išipareigojimus, kurie sudaro apie 35 mln. litų, sumokėti mokesčius ir pan.

2) finansinės apžvalgos įžangoje (7 psl.) bei turto ir nuosavo kapitalo apžvalgose primigtinai pabrėžiama, kad miškai nėra įtraukti į miškininkystės sektoriaus balansą. Pažymime, kad Lietuvos miškų įstatymas (8 str.) yra nustatęs, kad miškas vertine išraiška į apskaitą neįtraukiami. Generalinės miškų urėdijos turimomis žiniomis nei vienoje Europos valstybių valstybiniai miškai nėra apskaitomi vertine išraiška (turimomis žiniomis pirmieji tai bando daryti Švedijos valstybiniai miškininkai). Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė 2009 – 2010 m. atlikusi valstybinių miškų

ūkio veiklos auditą pateikė rekomendaciją Lietuvos Respublikos Vyriausybei inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kurie leistų užtikrinti, kad Valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas miško žemės ir miško vertė būtų apskaitoma finansinėse ataskaitose. Tačiau Lietuvos Respublikos Vyriausybė šių metų kovo mėn. pasiūlė šios rekomendacijos atsisakyti.

3) pagal finansinėje apžvalgoje pateiktus valstybės turto ir jo naudojimo ekonominio efektyvumo rodiklius (turtas, nuosavas kapitalas, skola, skolos ir nuosavo kapitalo santykis, grynoji apyvarta EBIT, nuosavo kapitalo grąža (ROE), darbuotojai) miškininkystės sektorius užima pirmaujančias pozicijas. Tuo tarpu valstybinės valdžios institucijų vadovų pareiškimuose apžvelgiant bei komentuojant Studijos rezultatus teigiama, kad būtent miškininkystės sektoriuje yra didžiausios problemos dėl valdomo turto generuojamos grąžos. Manome, kad tai neatitinka tikrosios padėties.

Miškininkystės sektoriaus apžvalga

Skyrus Dabartinės ir galimos pajamos (22 psl.). Teigiama, kad valstybė negauna atitinkamo pelno iš kapitalo dirbančio miškininkystės sektoriuje ir šia prasme miškininkystės sektorius nekuria vertės savo savininkui. Manome, kad minėtas teiginys visiškai neatitinka tikrovės. Studijos apžvalgoje (4 psl.) yra pabrėžta, ir visiškai teisingai, kad valstybės uždavinys yra: pirma – padidinti savo valdomo turto vertę, antra – padidinti būsimą savo turto generuojamą grąžą.

Įgyvendinant pirmąją nuostatą miškininkystės sektoriuje per laikotarpį nuo 2005 iki 2009 metų valstybinių miškų plotas, įveisiant naujus miškus, padidintas 6,8 tūkst. ha, valstybinių miškų bendras tūris, racionaliai naudojant miško išteklius, padidėjo 9,1 mln. kub. m, arba 455 mln. litų, miškininkystės sektoriaus valstybės įmonių (miškų urėdijų) valdomo turto buhalterinė vertė padidėjo nuo 285 mln. litų iki 452 mln. litų, t.y. 167 mln. arba 1,6 karto. Per minėtą laikotarpį miškininkystės sektoriuje bendra valstybės turto vertė padidėjo 622 mln. litų. Šio sektoriaus nuostatos ir kryptys, racionaliai naudojant ir gausinant valstybės turtą, nėra trumpalaikės ar epizodinės. Perspektyvoje numatyta ir ateityje, kasmet, įveisiant naujus miškus valstybinių miškų plotą didinti 1,2 – 1,3 tūkst. ha, valstybinių miškų medynų bendrą tūrį didinti 1,8 mln. kub. m, o bendrą valstybinių miškų ir valstybės valdomo turto buhalterinę vertę didinti per 120 mln. litų.

Pagal studijoje pateiktus duomenis iš visų sektorių miškininkystės sektoriaus nuosavo kapitalo grąža 2009, visuotinio ekonominio nuosmukio ir recesijos metais, buvo 1,2 proc., t.y. 3-6 kartus didesnė už kitų sektorių nuosavo kapitalo grąžą. Pažymime, kad 2005 – 2009 m. vidutinė metinė miškininkystės sektoriaus nuosavo kapitalo grąža buvo 8 proc., o turto grąža 7 proc. Jeigu įvertinti tai, kad miškininkystės sektorius vykde darbus, kurie kitose šalyse yra finansuojami iš valstybės biudžeto, t.y. naujų miškų įveisimas, visų šalies miškų priešgaisrinė apsauga, aplinkosauginių ir rekreacinių objektų įrengimas ir tvarkymas, valstybinės reikšmės miškų geodeziniai matavimai ir valdymo teisės registravimas ir pan., šiems darbams finansuoti kasmet panaudodavo per 30 mln. litų, nuosavo kapitalo ir turto grąžos rodikliai siektų atitinkamai 16 ir 14 procentų.

Vertinant valstybės turto generuojamą grąžą pažymėtina, kad miškininkystės sektoriaus valstybės įmonės miškų urėdijos moka visus įstatymais nustatytus mokesčius į valstybės biudžetą: 15 proc. pajamų mokesčio, 2 proc. mokesčių už valstybės kapitalo naudojimą, 5 proc. privalomąjį mokesčių nuo pajamų už parduotą žaliavinę medieną ir nenukirstą valstybinį mišką bendrosioms miškų ūkio reikmėms bei 5 proc. privalomąjį mokesčių už pajamų už parduotą žaliavinę medieną ir nenukirstą valstybinį mišką bendrosioms valstybės biudžeto reikmėms. 2005 – 2009 m. į valstybės biudžetą buvo sumokėta per 150 mln. litų šių mokesčių, o įskaitant įvykdytus darbus, kurie kitose valstybėse finansuojami iš valstybės biudžeto – per 300 mln. litų, t.y. kasmet per 60 mln. litų. Perspektyvoje, nekeičiant šiuo metu veikiančios mokesčių bazės, miškininkystės sektoriaus metinis indėlis į valstybės biudžetą siektų per 74 mln. litų, t.y. 44 mln. litų mokesčiai bei 30 mln. litų vykdomi bendravalstybiniai darbai.

Pažymime, kad realizuojant pagrindinį valstybės uždavinį didinti savo valdomo turto vertę, o taip pat savo turto generuojamą gražą miškininkystės sektoriaus perspektyvinis metinis indėlis būtų 194 mln. litų:

valstybės valdomo turto vertės didinimas – 120 mln. litų;

valstybės turto generuojama graža (į valstybės biudžetą) – 74 mln. litų.

Skyrius Vertinimas (22 psl.). Pažymėta, kad miškai, priklausantys I – II grupėms minėtoje ataskaitoje neaptariami, nes valstybė iš jų negauna nuolatinių pajamų. Tai tik patvirtina minėtos ataskaitos neišbaigtumą, nes šie miškai, sudarantys per 200 tūkst. ha, t.y. per 20 proc. visų valstybinių miškų, neduodami nuolatinių pajamų taip pat reikalauja apsaugos, tvarkymo ir priežiūros darbų, o kartu ir šių darbų finansavimo išteklių.

Skyrius Strateginiai veiklos tobulinimo ir didžiausios vertės užtikrinimo aspektai (23 psl.). Eilė pateiktų teiginių ir išvadų yra nekorektiški arba tendencingi.

Teiginys, kad šiuo metu sektorius yra susiskaidęs, valstybinių miškininkystės įmonių veiklos koordinavimas yra nepakankamas ir dėl šios priežasties sektorius dirba neefektyviai niekuo nepagrįstas.

Lietuvos miškininkystės sektoriaus lyginimas su Švedijos įmone Sveaskog yra nekorektiškas ir nemotyvuotas. Bandymai susipažinti su šios įmonės veikla ir rezultatais jos internetinėje svetainėje www.sveaskog.se išsamių rezultatų nedavė. Tačiau akivaizdu, kad pagal savo veiklą ši įmonė iš esmės skiriasi nuo Lietuvos miškininkystės sektoriaus. Didelė dalis šios įmonės valdomų miškų yra sutelkta šiaurinėje Švedijos dalyje, pagal gamtines sąlygas iš esmės skirtingas nei Lietuvos. Jos sudėtyje yra didžiulė lentpjūvė, įmonė užsiima vėjo jėginių įrengimu, bioetanolio gamyba, biokuro paruošomis, valstybinio miško bei kito nekilnojamojo turto pardavimu ir pan. Iš internetiniame puslapyje pateiktų metinių ataskaitų nėra aišku kokia apimtimi buvo vykdytos medienos paruošos, miškų atkūrimo ir tvarkymo darbai, kokios pajamos gautos už medieną, kokios sąnaudos patirtos medienos ruošos, miško atkūrimo ir jų tvarkymo darbuose.

Sutinkame su siūlymu, kad viešos paslaugos iš kurių miškininkystės sektorius negauna pajamų ir verslo veikla duodanti pajamas būtų išskirtos į atskiras sąskaitas. Manome, kad šį klausimą reikėtų aptarti su Aplinkos ministerijos vadovybe, Miškų departamentu, Finansų ministerija, Valstybės kontrole, kitomis valstybinės valdžios institucijomis ir parengti apskaitos metodiką.